

більшість юристів ще мало обізнані в сучасних інформаційних технологіях та перспективах їх розвитку. В Україні взагалі не ставиться на державному рівні питання про створення єдиної системи підготовки кадрів у сфері інформаційної безпеки і інформаційних технологій. Деякі рішення загалом є алогічними. Так наприклад, наказом ВАК України від 13 березня 1997 р. № 86 «Про затвердження Переліку спеціальностей наукових працівників» було передбачено в галузі науки «Національна безпека» за напрямком Інформаційна безпека України спеціальність, за якою присуджується науковий ступінь – юридичні, технічні науки. Зрозуміло, що проблеми правового забезпечення інформаційної безпеки потребують наукових досліджень науковців-юристів. Наказом Вищої атестаційної комісії України від 10 червня 1999 р. № 288 «Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» із розділу «Інформаційна безпека держави» (21.00.07) юридичні науки взагалі виключені. Ось тобі світові тенденції та нагальна потреба держави, ось тобі конкретне рішення яке не забезпечує розширення наукових досліджень у сфері правового забезпечення інформаційної безпеки.

На наш погляд, не потребує доведення, але потребує розуміння та врахування той факт, що правові, організаційно-технічні та економічні загальні методи забезпечення інформаційної безпеки держави взаємопов'язані та взаємозалежні. Тільки комплексний підхід до їх використання може дати потрібний результат. А це розробка близько сорока нормативно-правових актів з проблеми інформаційної безпеки, і ще більший масив інформаційного законодавства взагалі.

Хотілось би ще раз підкреслити роль держави у вирішенні питань інформаційної безпеки. На нараді «вісімки» лідерів найбільш впливових країн світу, а також Ради Європи в 2000 р. була прийнята хартія глобального інформаційного суспільства, де прямо закріплено, що «задача створення передбачуваної та недискримінаційної політики та нормативної бази, необхідної для інформаційного суспільства, лежить на урядах кожної країни».

Падійшла до редколегії 10.08.2001

*Л.І. Тарусова, декан ф-ту менеджменту
ЦІПІО АПН України*

ЩОДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПРОДУКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Не зважаючи на вражаючі досягнення науково-технічного прогресу, людство зіткнулося з багатьма суперечностями між політикою і людяністю; між людиною і державою; між соціальними цілями і тривалістю життя людини; між совістю і доцільністю; між науково-технічним прогресом і запасом ресурсів та тощо.

Нові інформаційні та інші супертехнології, фантастичні ідеї, віртуальний світ, відкритий космос, цифрове зображення, прагматичне мислення і відсутність суспільно-значимої мети роблять молоде покоління байдужим і

бездушним як до тих, хто створив сьогоднішній світ, так і до тих, хто житиме у майбутньому.

Все більше стає людей, освіта яких втратила актуальність, вони стають обтяжливими як для суспільства, так і для самих себе, вони не використовуються суспільством не дивлячись на унікальність досвіду і здібності. Це призводить до того, що змінюється їх життєва мотивація, прискорюються процеси старіння, тобто спостерігається організаційна деградація основних елементів (людей) системи (організації, держави), руйнуються зв'язки між минулим, сучасним і майбутнім.

Усе це свідчить про нестабільний розвиток життя людства на Землі, що веде до його деградації, раннього старіння та вимирання.

В пошуках шляхів і способів подолання вказаних проблем збереження та виживання людства, ООН прийняла «Порядок денний на XXI століття». У ньому було рекомендовано урядам, державним та міжнародним недержавним організаціям шукати нові шляхи партнерства та співробітництва між державами, виробниками, засобами інформації, вченими і працівниками освіти, молодими та літніми – для реалізації визначальних завдань розвитку людства. Основними з них є:

- відповідність професіоналізму працюючих соціально-економічним та іншим змінам суспільства;

- підвищення та зростання кваліфікації, відповідно до виникаючих проблем і потреб науки;

- неперервна освіта працюючих як гарантія соціальної адаптації та стабільного розвитку.

Як бачимо, уже зараз погляд на професійну освіту, як набути один раз на все життя, все більше зміщується в бік доктрини, що визначає необхідність навчання протягом усього життя, причому це навчання має свої особливості, тобто це вже освіта дорослих, яка має бути певним чином забезпечена законодавчою та нормативно-правовою базою.

Сучасна система освіти сьогодні має таку структуру:

22 роки	Від 1 до 6 років –	Дошкільне навчання	На основі Конституції – обов'язкові, за рахунок держави
	Від 6 до 16 років –	Шкільна освіта	
	Від 16 до 22 років	Вища освіта	
38 років	Від 22 років до 60 років –	Післядипломна (неперервна) освіта (дорослих)	Згідно з відповідними нормативно-правовими актами – за вибором людини за рахунок держави або інших юридичних чи фізичних осіб

Вказана пропорція показує, що сформована (на основі бюджету) конституційна та нормативно-правова відповідальність держави перед своїм народом за його освіту повинна набирати нових концептуальних змін – нових співвідношень та нового змісту. Крім того, якщо ще на початку ХХ ст. онов-

лення знань проходило з періодичністю 20-30 років, тому люди не відчували так гостро старіння інформації та недоліки в процесі навчання і зберігали консервативну систему освіти.

Але за даними статистики, уже сьогодні на планеті налічується близько 4,5 млрд людей, освіта яких відстає від сучасних знань і досягнень науки. Тобто для кожного народу, держави, уряду і навіть окремої особистості зараз настає момент прямого усвідомленого вибору – або створити можливість отримання перспективних знань (які накопичуються в геометричній прогресії), або, зосереджуючись лише на поверхових питаннях виживання, скочуватись до планетарної трагедії.

Усвідомлюючи той факт, що сьогодні післядипломна освіта є цінним ресурсом і надбанням кожної людини і держави в цілому перед обличчям непередбачуваного майбутнього – цілі, методи і засоби (в тому числі нормативно-правові) освіти, якими користувались в минулому, не можуть гарантувати спрямування системи в майбутнє. Фактично кожне наступне покоління все більше стає заручником недосконалості освітньої системи.

Необхідність докорінних змін в цьому напрямку обумовлює потребу у створенні відповідної сучасної нормативно-правової бази.

У першу чергу в системі нормативно-правових актів повинен бути відображений порядок реалізації такої найважливішої соціальної проблеми, як нерезалізованість попереднім поколінням працюючих своїх творчих можливостей, ресурсів, досвіду і енергії. Оскільки освіта продуктивного населення поряд з економікою та державним будівництвом є однією з найважливіших умов суспільного розвитку, то саме нормативно-правова база повинна визначити і закріпити її місце, роль та порядок функціонування в суспільстві. Необхідно також встановити нормативну залежність між:

- системою і технологіями освіти;
- швидкістю оновлення знань;
- тривалістю ефективного часу кожного нового покоління.

Адже ефективний час кожного нового покоління залишається стабільно високим лише у випадку, якщо система і технологія освіти не відстають від швидкості оновлення знань.

Можна передбачити, що збережуть себе і матимуть можливість розвиватись лише ті країни і народи, які будуть здатні забезпечити більш високий рівень освіти дорослих. Тому економічно розвинуті країни та ті, що бурхливо розвиваються, – розробляючи національні доктрини чи програми стабілізуючого розвитку, обов'язково приділяють значну увагу, як одному із стратегічних напрямків, розвитку принципово нових підходів до системи освіти.

Американські вчені підрахували, що 1\$, вкладений в професійне удосконалення персоналу, обертається 3\$ прибутку. Суспільству, яке має намір розвиватися, необхідно вкладати в освіту дорослих не менше 6% ВНП і розглядати витрати на освіту дорослих як капіталовкладення у виробництво з відповідним, законодавчо закріпленим пільговим оподаткуванням та соціальним сприянням тим організаціям (підприємствам, установам, закладам), хто виконує цю суспільно значиму функцію, – як це відпрацьовано в Японії та інших країнах.

Нормативними актами та правовими нормами цих країн постійне професійне навчання персоналу включено в трудовий процес і поєднується з найсучаснішими досягненнями науки і виробництва – що дає найвищі результати.

Про відповідне ставлення свідчить і загальновідомий факт, що коли Радянський Союз випередив в космічних здобутках Сполучені Штати Америки, то Конгрес США прийняв закон «Про освіту в інтересах національної оборони» (1958 р.), радикально змінивши політику в освіті та збільшивши в декілька разів реальне асигнування на неї. У цьому законі визначалась і закріплювалась особлива роль неперервної освіти продуктивного населення, заходи по підтриманню необхідного рівня прогресивних знань працюючих (науки, техніки, іноземних мов тощо). В той же час була закладена національна програма розвитку освіти, в основу якої був покладений принцип пріоритетності освіти дорослих і його виключної ролі в забезпеченні лідерства США у світі.

Проблеми неперервної освіти як галузі, що може змінити сьогоднішні небезпечні тенденції соціально-економічного розвитку держави і людства, можуть бути вирішені інтеграцією і взаємодією державних органів управління з недержавними, громадськими організаціями, системою відповідних законодавчих та нормативних актів.

Наглядною є і ситуація в Україні, де не дивлячись на мінімум бюджетних коштів що виділяється на післядипломну освіту, а в багатьох випадках і їх повну відсутність, – потяг і потреба у навчанні активного населення не зменшується.

Тому, враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що найважливішим завданням на сьогоднішній день є створення умов, законів та нормативно-правових актів, які б визначили місце, закріпили та встановили порядок розвитку неперервної (післядипломної) освіти для:

- збільшення тривалості ефективного життя кожного покоління;
- продовженням трудової активності кожної людини;
- максимального та ефективного використання дорогоцінного людського досвіду та інтелекту впродовж всього життя людини;
- для соціального захисту та стимулювання духовної молодості старшого покоління;
- попередження старіння освіти;
- забезпечення якості та швидкості оновлення знань.

При цьому законодавча база про неперервну, післядипломну освіту (ПДО), відображаючи політику влади в розвитку держави, повинна сприяти розширенню можливостей ПДО, накопиченню засобів для фінансування цього виду освітньої діяльності. Саме влада, шляхом впровадження відповідних законодавчих та нормативно-правових актів, повинна забезпечити формування в суспільній свідомості мотивації на навчання продуктивного населення протягом усього життя.

У цьому напрямку доцільно розширити трактування конституційних норм, створивши правову базу, яка б гарантувала доступність неперервної професійної освіти; право отримання освіти у будь-якому віці; право на

отримання якісної та адекватної освіти; рівність всіх видів освіти; стандартизацію і модифікацію освіти; випереджуваче фінансування післядипломної освіти; нормування самоосвіти тощо.

Намагання влади до становлення демократичних засад все більше входить у протиріччя з темпами реальних змін у всіх сферах суспільства. Зростаюча конкуренція на ринку праці, докорінні структурні зміни у всіх сферах виробництва, вивільнення великої кількості працюючих, військова реформа, в результаті якої велика кількість військовослужбовців змушена набувати іншої професії, – негативним чином впливають на долі людей, ведуть до росту соціальної напруги і нестабільності у суспільстві. І ніякі соціальні виплати не допоможуть забезпечити психічну рівноваженість – тому що не дають людині найголовнішого – впевненості в собі самому і в майбутньому.

Тільки постійне удосконалення професійно значимих знань, умінь і навиків, налагоджена служба профорієнтації для будь-якого віку, перепідготовка та підвищення кваліфікації, доступних для кожного, – дозволять людям з найменшими втратами та витратами міняти професію і місце роботи у випадку несприятливого збігу обставин. Крім того, це дає можливість кожній людині повніше реалізувати закладені в ній природні таланти та здібності – в цьому співпадають інтереси як особистості, так і держави. Адже історичний досвід свідчить, що успіх будь-якої країни в подоланні критичних ситуацій визначається саме тим, в якій мірі суспільна свідомість виявляється сприятливою для досягнень світової цивілізації, що і може в кінцевому випадку гарантувати еволюційний процес соціально-економічних перетворень у державі.

На вирішення цих проблем спрямована і Кельнська хартія, підписана лідерами провідних країн світу, в якій проблема післядипломної освіти дорослого продуктивного населення визначена як проблема номер один.

Надійшла до редакції 11.03.2001